

tentoonstelling over dieren in het circus

Hoe tem je een leeuw?

ALEX LACEY MET ZIJN
BEFAAMDE
'HOOFD-IN-MUIL' ACT.
[FOTO'S: DAAN VAN
EIJNDHOVEN]

Hoe tem je een leeuw? is de titel van een nieuwe, grote Parkzaal-productie. De tentoonstelling geeft een overzicht van de geschiedenis van dieren in het circus en haakt in op de maatschappelijke discussie over het welzijn van circusdieren. Er worden opgezette (circus)dieren, talloze oude foto's en unieke circusparafernalia getoond. Ook is er veel aandacht voor de hedendaagse circuspraktijk, de vriendschappelijke relatie tussen de dierentrainer en zijn dieren en de wijze waarop hij zijn nummer instudeert. Hierbij staan de Engelsman Alex Lacey en de dierentrainers van het Nederlandse circus Renz centraal. 'Hoe tem je een leeuw? - dieren in het circus' duurt t/m 16 maart 2008 en reist daarna door naar het Natuurmuseum Fryslân (26 april - 26 oktober 2008) en het Natuurhistorisch Museum Maastricht (vanaf medio november 2008).

Mensen hebben altijd dieren bij zich gehouden. Koeien en paarden om te werken, honden als huisdier en olifanten, leeuwen en tijgers om naar te kijken. Sommige dieren lieten zich dresseeren. In Egypte voerden priesters 4000 jaar geleden heilige krokodillen met de hand en de oude Grieken lieten apjes op pony's rijden. We hebben het altijd verbazend, grappig, of ontroerend gevonden te zien hoe dier en mens een kunststukje opvoerden, al is er in de loop der tijd veel veranderd. Zo is in de circusnummers de nadruk steeds sterker komen te liggen op het tonen van de vriendschapsband tussen mens en dier en op natuurlijk gedrag. En waar vroeger het publiek nauwelijks geïnteresseerd was in de wijze waarop dieren werden behandeld, is dierenwelzijn een maatschappelijk thema geworden. De vraag 'Hoe tem je een leeuw?', is nu onderwerp van verhitte discussies. Deze tentoonstelling laat zien hoe dat 'temmen' - circusmensen spreken van 'dresseeren' - in zijn werk gaat.

Het eerste circus

Het circus-met-dieren zoals wij dat nu kennen, is ontstaan uit het samenkomen van drie groepen: de reizende dierentuinen (menagerieën), de rondtrekkende dresseur met honden, apen en een beer, en de militaire ruiterscholen. Rond 1780 werd door Philip Astley, een Engelse cavalerist, het eerste circus met de kenmerkende ronde piste opgericht. Paarden speelden er de hoofdrol. Ook roofdiernummers werden onderdeel van het circusprogramma, maar van echte dressuur was in het begin van de negentiende eeuw zelden sprake. De dieren en de dompbeurt waren tot elkaar veroordeeld in een kooiwagen. De 'temmer' was al blij wanneer hij het er weer levend vanaf had gebracht, de dieren wanneer ze niet werden geslagen.

Ijsbeer aan de trompet

In de tentoonstelling maakt het hooggeëerde museumpubliek kennis met de eerste circuspaarden, met blaffende zeeleeuwen en vriendelijke olifanten. De bezoeker leert hoe een trainer tegenwoordig zijn dieren verzorgt en dresseert, dat de zweep en de stok niet dienen om te slaan, waarom een leeuw zijn muil openspert en hoe je een ijsbeer aan de trompet krijgt. Ook worden bezoekers zelf op de proef gesteld: durft u uw hoofd in de muil van een leeuw te steken? Voor kinderen biedt de expositie interactieve elementen, en voor schoolklassen is er een speciaal educatie-programma, waarbij leerlingen na een tentoonstellingsbezoek en een groepsdiscussie hun eigen idee over dieren in het circus kunnen vormen. [KM | JB]

HENRY MARTIN (1793-
1882), EEN VAN DE
EERSTE 'DOMPTEURS
VAN DE ZACHTE DRES-
SUUR', WERD LATER DE
EERSTE DIRECTEUR VAN
DE ROTTERDAMSE
DIERGAARDE.
[STADSARCHIEF
AMSTERDAM]

De tentoonstelling is samengesteld door antropologe Jet Bakels die het informatieve kinderboek 'Hoe tem je een leeuw? Van welp tot circusartiest' (uitgeverij Leopold, ISBN 978 90 258 5127 9, 40 pagina's) en het bij de expositie verschenen 28 pagina's tellende boekje met achtergrondinformatie schreef. Het kinderboek is ruim voorradig in de museumwinkel en kost €13,50. Het kleurrijke informatieboekje wordt gratis beschikbaar gesteld aan bezoekers van de tentoonstelling.